

Шкира Ольга

директор бібліотеки ДВНЗ «Переяслав Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди», за-служений працівник культури України, м. Переяслав-Хмельницький

АРТ-ПРОСТІР В БІБЛІОТЕЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕКИ

*Чим наповнене серце, про те говорять уста
Григорій Сковорода*

У статті відображено практичний досвід співпраці університетської бібліотеки з психолого-медико-педагогічною консультативною службою університету, що передбачає розкриття особистості, згуртування колективу, створення комфортного мікроклімату та позитивного іміджу бібліотеки.

Ключові слова: бібліотечне середовище, арт-терапія, арт-простір бібліотеки, особистість.

Будь-яка інформація має для людини особистісний смисл тільки тоді, коли вона не просто отримана, а пропущена «крізь себе», тобто усвідомлена і відчута. Саме крізь призму особистої культури людина сприймає смисл всієї отримуваної інформації в будь-яких ситуаціях безперервної освіти. Сучасна людина все більше схиляється до отримання інформації з метою розширення професійного та інтелектуального кругозору. Бібліотечні фахівці, працюючи у контексті сучасної концепції культурологічної освіти, що передбачає широке використання бібліотечного ресурсу для здійснення гуманізації освіти, спрямувавши свої зусилля на формування у відвідувачів прагнення до книги як до джерела духовного розвитку, долучають науковців, студентську та учнівську молодь до кращих надбань української та світової культури, розвивають естетичні почуття та смак, високі моральні якості, формують риси соціально зрілої, творчої особистості.

Арт-простір бібліотеки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди» тісно поєднаний з науково-освітнім університетським середовищем, де прослідкову-

ється відповідна архітектура приміщень, створений простір для навчання, наукового спілкування, діалогу, різноманітного дозвілля студентів. Особливістю наповнення бібліотечних приміщень є розміщені у відкритому доступі книжкові колекції особових бібліотек відомих українців, зокрема, письменника і політика Володимира Яворівського, дипломата і політика Бориса Тарасюка, літературознавця, громадського і політичного діяча Юрія Бойка-Блохина, дипломата і археолога Юрія Костенка, видавця, громадського діяча в США та Україні Романа Ференцевича та ін. Постійно презентуються колекції картинних галерей, створені меморіальні умовні простори великих українців, особові простори історичних особистостей у наукових дослідженнях, галереї настінних автографів знаменитих українців-сучасників, зокрема, Леоніда Каденюка, Володимира Кличка, Левка Лук'яненка та ін., галереї картин переяславських художників Юрія Шкарупіна, Анатолія Шарія, Олександра Суся, фотокартин Віктора Сокола, Ігоря Гайдаєнка, гіпсових портретів скульптора Степана Кущого, дерев'яних скульптур скульптора-різьбяра Ярослава Погарського, декоративно-прикладних виробів, авторами яких є викладачі університету та місцеві майстри. Однією з форм творчого представлення книжкового ресурсу стали книжкові інсталяції «Піраміда знань», «Григорій Савич Сковорода», «Переяславу 1111». У просторі університетської бібліотеки, за словами відомого вітчизняного психолога Валентина Рибалки, «присутня і панує одухотворена віртуальність» у поєднанні технічного і мистецького наповнення. Метою розроблених виставкових вітрин, книжкових виставок, мистецьких галерей є популяризація бібліотечного ресурсу, розвиток естетичного смаку, зацікавлення користувачів-відвідувачів та спрямування інтересу до різноманітних тем історії та сьогодення, виховання патріотизму у молоді, творчого світосприйняття і мислення. Відомий український письменник Мирослав Дочинець зауважив, що «людей треба не знаннями напихати, а просвітлювати, не думками навчати, а мисленням». Тому така творча надбудова в організації сучасних урбанізованих бібліотек потребує великих зусиль фізичного і психологічного здоров'я бібліотечних працівників, творчого вогнику, витримки та дієвості.

Творчість – це невидимий місточок, що поєднує два протилежні світи: світ фантазії та реальності, що допомагає досягнути внутрішньої гармонії. Часто взаємні бажання, підсвідомі

почуття та емоції легше викласти у творчості, ніж виразити у словесній формі. Тому арт-терапія останнім часом набуває великої популярності.

Не маючи протипоказань, арт-терапія може бути використана не лише у психотерапії, а й у педагогіці, соціальній, бібліотечній роботі, допомагаючи дізнатись більше як про самих себе, так і про оточуючих.

У науково-педагогічному розумінні арт-терапія розглядається як метод розвитку та зміни особистості, групи чи колективу за допомогою різних форм мистецтва та творчості. Арт-терапія – це розвиток у людини властивої їй креативності, гармонізація та розвиток особистості, що допомагає при вирішенні проблем. Згідно з Карлом Юнгом, внутрішнє «Я» людини виявляється у візуальній формі кожного разу, коли вона спонтанно щось малює чи ліпить, а образотворче мистецтво, маючи багато спільного з фантазіями та сновидіннями, виконує роль, що компенсує та знімає психічну напругу.

У рамках співпраці колективу бібліотеки з керівником психолого-медико-педагогічної консультативної служби університету Тетяною Кузьменко систематично проводяться заходи, завданням яких у справі психологічного супроводу є:

- профілактика психологічного виснаження та професійної деформації фахівців;
- профілактика психоматичних захворювань;
- консультативна допомога у розв'язанні гострих життєвих проблем, криз, внутрішніх конфліктів;
- консультативна та обмежена рамками закладу психотерапевтична допомога у виробленні адекватних форм поведінки, комунікативних умінь у різноманітних життєвих, навчальних та професійних ситуаціях;
- сприяння позитивному розв'язанню конфліктів у колективі тощо.

В університетській бібліотеці створена програма заходів психологічного супроводу співробітників наукової бібліотеки та напружаний певний досвід роботи. На різних майданчиках університетського середовища проводяться різні за формою практичного виконання завдань семінари, тренінги, години розвантаження, години натхнення, експрес-консультації тощо, які спрямовані на розкриття особистості, згуртування колективу, створення комфортного мікроклімату та позитивного іміджу бібліотеки, а саме:

1. Семінар-практикум «Використання пісочної юнгіанської психотерапії в процесі формування навички самоаналізу та самопрезентації». (*Аудиторія студентської картинної галереї*. В процесі семінару кожний учасник проговорив свою проблему, побудувавши стратегію її виходу з допомогою пісочниць та дитячих іграшок).

2. Семінар-практикум «Формування навички психологічної саморегуляції засобами ізотерапії». (*Читальна зала психологічного розвантаження*. Завданням було намалювати проблему у вигляді цікавої фантастичної тваринки та знайти вихід, домалювавши такі елементи, як руки, крильця, ніжки).

3. Година натхнення «Формування навички зняття м'язкових зажимів засобами танцювальної терапії». (*Актова зала*. В колі танцю, під музичний супровід, з допомогою яскравих шаликів кожний учасник витанцював у ритмі приховану особисту проблему).

4. Семінар-практикум «Використання казкотерапії у процесі протікання вікових криз». (*Бібліотечний кінозал*. Перегляд казки про улюбленого героя Буратіно. Завданням було домислення, дофантазування казкових героїв).

5. Семінар-практикум «Формування навички трансформації негативного в позитивне як запорака психологічного здоров'я» (*Читальна зала бібліотеки*. Проводилось роз'яснення по запобіганню емоційного та професійного вигорання з допомогою карт психологічного спрямування).

6. Психологічна експрес-консультація «Формування навичок конструктивного відреагування «образи» у напружених ситуаціях» (*Читальна зала бібліотеки*. З допомогою карт були поставлені завдання в групах, формувалися колективні відповіді мікроколективу).

7. Година психологічного розвантаження «Формування навички зняття внутрішнього емоційного напруження засобами метафоричних асоціативних зображень» (*Читальна зала психологічного розвантаження*. Проводилась робота з картами. Учасники заходу через власне бачення асоціацій метафор зображень висловлювали свої емоції та почуття в теперішньому часі: тут, тепер, зараз).

8. Психологічна гра «Янгол-Охоронець» як засіб формування позитивного клімату в колективі співробітників бібліотеки» (*Простір бібліотеки*. Напередодні свята Святого Миколая анонімно були вибрані Янголи – бібліотекарі, які проводили таємне

дарування, надавали знаки уваги своїм обранцям. В день свята кожний учасник інтуїтивно відгадував свого Охоронця. Гра наповнила колектив добром і любов'ю, збалансовуючи і створюючи позитивний мікроклімат в бібліотеці).

9. Година психологічного розвантаження «Гармонізація сфер життя людини як запорука життєтворчості» (*Бібліотечний простір*). Проводилися вправи з картами під супровід класичної музики. Отриманий психологічний ефект: бібліотека, як майданчик, стала місцем психологічного перезавантаження особистості. Приклад вправи: «Гармонія в мені». Метафори карт «Хмари». Кожний учасник розповідав про доцільність обраного зображення. Чому саме вибрана карта асоціюється із максимальною гармонією, повним емоційним балансом? Кожному учаснику аплодували за виступ.)

Результатом співпраці з психолого-медико-педагогічною консультативною службою університету є постійне зростання та самовдосконалення співробітників бібліотеки, формування у користувачів та відвідувачів сприйняття бібліотеки як частки університетської спільноти – фахівців інтелектуальної праці, формування екологічного світогляду, бережливого ставлення як до самого себе як особистості, так і до інших, пробудження мислення, формування соціально-активної, творчої особистості.

Слушними і доречними в арт-терапевтичних зустрічах особистісного зростання для фахівців бібліотеки стануть поради від українського психолога Тетяни Колтунович: «Знаходьте час для таких важливих справ: роботи як однієї з умов успіху; роздумів як джерела сили; гри як секрету молодості; читання як основи знань; дружби як умови щастя; мрії як шляху до зірок; веселоців як музики душі; любові як істинної радості у житті».

Сучасний творчий бібліотекар як навігатор в бібліотечному середовищі, розподільувач і інформатор в інформаційному просторі, просвітник і володар комунікацій, який, за словами українського бібліотекаря Тетяни Ярошенко, «вмонтований в глобальну систему суспільства знання», що має здатність до психологічного вигорання. Тому фахівці інтелектуальної праці мають бути підготовлені до змін виклику часу. Дана проблема була представлена нами у виступі «Арт-терапевтичні зустрічі особистісного зростання працівників бібліотеки» на Міжбібліотечному семінарі «Бібліотечні кадри: шляхи результативного подолання конфліктів» 11-12

грудня 2017 р., м. Київ, НПУ імені М.П. Драгоманова та на Дев'ятій міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти-2018». 15–16 березня 2018 р., м. Київ. Круглий стіл «Особистісне та професійне зростання фахівців бібліотеки: арт-терапевтичні студії».

Список використаних джерел

1. Рибалка В. В. Психологія та педагогіка праці особистості : від обдарованості дитини до майстерності дорослого : посібник / В. В. Рибалка ; Нац. академія пед. наук України, Ін-т обдарованої дитини. – Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. – 220 с.
2. Рибалка В. В. Психологія честі та гідності особистості : культурологічні та аксіологічні аспекти : наук.-метод. посібник / В. В. Рибалка ; НАПНУ, Ін-т обдарованої дитини, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – Київ : Інформаційні системи, 2011. – 428 с.
3. Ярошенко Т. Університетська бібліотека в інформаційному суспільстві / Т. Ярошенко // Бібліотечний форум України. – 2006. – № 2. – С. 34–38.

Olha Shkyra

Art Space in the Library Environment as the Tool of Personal and Professional Growth of Library Professionals

The article presents the practical experience of cooperation of the university library with the psychological, medical and pedagogical advisory service of the university, which involves the personality's development, uniting the team, creating a comfortable microclimate and a positive image of the library.

Key words: *library environment, art therapy, art-space of the library, personality.*